

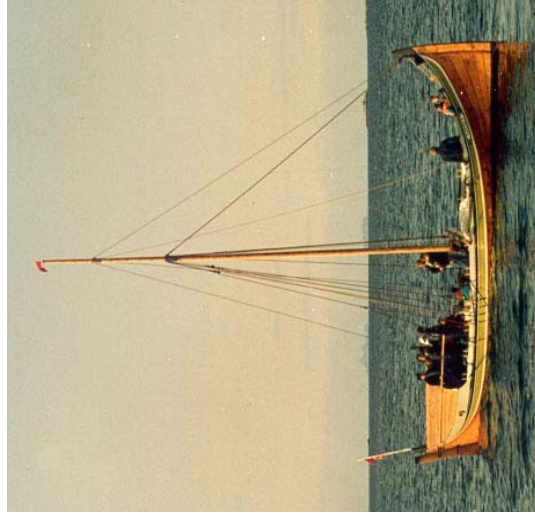
Migrasjon i Troms i annen halvdel av 1800-tallet

En kvantitativ analyse av folketellingene 1865, 1875 og 1900

Når ble Nord-Norge et fraflyttingsområde? I hvilken utstrekning flyttet folk internt i kommunene, fra kommune til kommune, fra fylke til fylke, inn og ut av landsdelen? Endret flyttestrømmene retning over tid? Hvem var henholdsvis innflytterne, utflytterne og de bo-faste? Hva var hovedårsakene til at folk flyttet? Denne avhandlingen søker svar på disse spørsmålene ut fra datamateriale fra Troms fylke i annen halvdel av 1800-tallet.

Materialet er mest folketellinger bearbeidet ved Registrerings-sentral for historiske data. Analysene viser at inntil ca 1880 var Nord-Norge i hovedsak et område hvor folketallet vokste pga inn-flytting. Etter den økonomiske krisa på den tid, har antall utflyttere stadig vært større enn antall tilflyttere. Etter 1865 hadde selv de ny-koloniserte områdene i Indre Troms utflyttingsoverskudd. Når folketallet allikevel vokste noe mer enn landsgjennomsnittet, skyldtes det først og fremst store fødselskull, men også relativt lite emigrasjon herfra til Amerika.

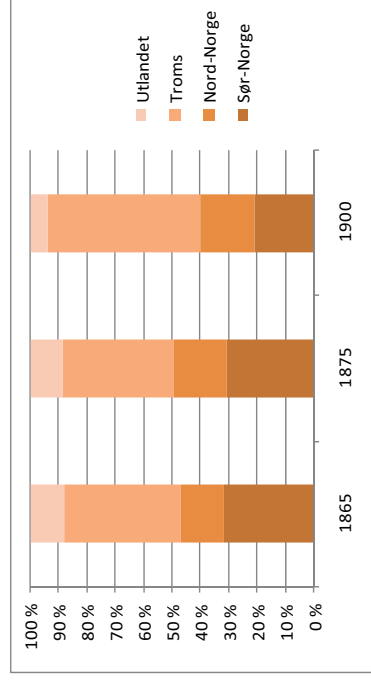
Fram til denne perioden hadde flyttestrømmen mest gått nord-over, men nå snudde den i og med at strømmen av søringer tørket ut. Samtidig flyttet tromsvaringene heller sørover enn til Finnmark. Arbeid på anlegg i Nordland, i håndverk, industri og tjeneste sørpå trakk mot slutten av hundreåret flere ut av fylket enn de tradisjonel-le flyttemålene i fiskeridistriktene i Finnmark. Et flertall blant flyt-terne var unge kvinner på jakt etter arbeid, ofte som tjenere. Både for menn og kvinner var flytting et ledd i strevet for å etablere seg med eget levebrød og egen familie.

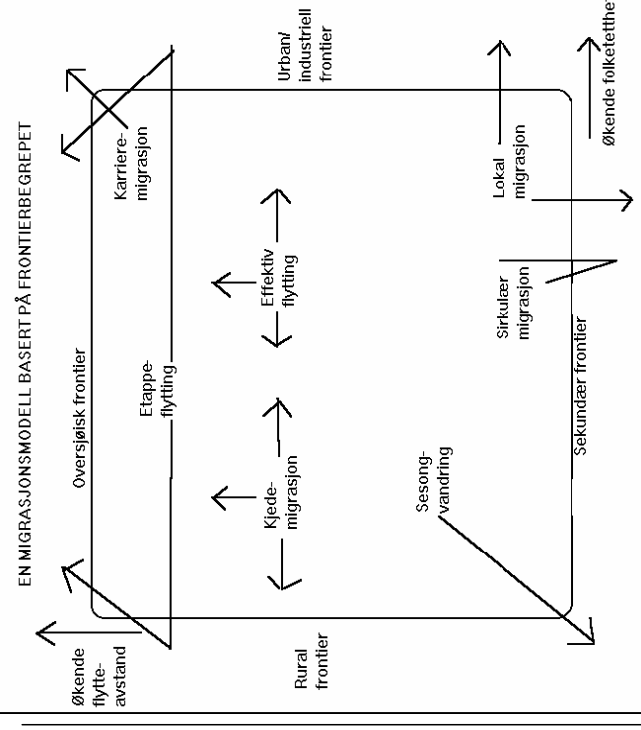
Mange arvet en del av foreldrenes gård og kombinerte jordbruk med fiske. For dem var det viktig å bare flytte korte avstander og holde seg i nærheten av hjemstedet, mens de ventet på sin part. Andre satset på de nye mulighetene i sekundær- og tertiærnæringene. Det betydde oftest flytting over lengre avstander til byer og tettsteder. Samene inngikk sjelden i den sistnevnte gruppa, de beholdt oftere sin tradisjonelle tilknytning til primærnæringene og sto mer fremmede overfor de nye byyrkene.

Avhandlinga er den første norske som har flytting i historisk tid som sitt hovedtema. Det er i tillegg den første som studerer et helt fylke ut fra data på individnivå, hvor det også er mulig å finne utflytterne på sine nye bosteder. For å kunne følge menneskene fra folketelling til folketelling er det utviklet spesielle edb-programmer.

Inn- og omflytterne fordelt på fødesteder i tre folketellinger for Troms

Blant dem som flyttet til eller omkring i Troms, utgjorde omflytterne fler-tallet gjennom hele perioden. I 1900-tellinga er deres andel steget til over 50%. Søringene var den nest største gruppa, med en andel på nær 1/3 av flytterne først i perioden og en andel på 1/4 ved hundreårsskiftet. Samtidig ble utlendingenes bidrag til innflyttingen i kommunene redusert fra nær-mere 12% til omtrent 6%. Det var altså først og fremst en reduksjon i langdistanseflyttingen som gjorde at flyttestrømmen til Troms ble mindre i slutten av perioden. Flyttingen fra Nordland og Finnmark holdt seg på samme nivå, mens omflyttingen i fylket økte i omfang.

I annen halvdel av 1800-tallet var den rurale frontier flyttet ut av fylket. Da i tillegg den urbane frontier sviktet ved lavkonjunkturen sist på 1870-tallet, snudde flyttestrømmen til Troms slik at vi deret-ter fikk netto utflytting fra fylket. Den oversjøiske frontier og den urban-industrielle frontier i andre deler av landet hadde altså fått større tiltrekningskraft, også fordi den sekundære frontier innen fyl-ket mest var et alternativ for innfødte. Mht innflyttinga til kommu-nene ble den sirkulære migrasjon stadig mer viktig enn den effekti-ve, også pga den omfattende interne flyttinga i kommunene. Unnta-ket er at innflytting til by og tettsted tok seg opp mot hundreårsskif-tet. Ser vi på utflyttinga fra kommunene ble derimot den effektive migrasjon mer dominerende, siden stadig flere utflyttere krysset fyl-kesgrensene.